דרשוני כרך א — מדרש כיבוד הורים

מדרש כיבוד הורים נטע גולדמן

אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא: כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם' (משנה, פאה א, א(

'הכל מפסיק לזרעים, ואינו מפסיק לאילן אלא גדר. ואם היה שֵׂעָר כותש – אינו מפסיק, אלא נותן פאה לכל' (משנה, פאה ב, ג)

שָׁניתי: ואם היה ' שֵׂעָר כותש', כן מפסיק לזרעים, שבדידי הווה עובדא:אבי ואמי – 'שערם כותש'. שני עצים עבי גזע, העומדים ברוחות ובשרב 'והכל מפסיק לזרעים' – חקלאים שנתנו את כל יבולם לציבור, ולא נותרה להם פאה לתת לעניים.והביכורים? גם אלה לקולקטיב, האוכל פירותיו בעולם הזה, ואין קרן קיימת לו לעולם הבא....כי אין "עולם הבא", ואין גמילות חסדים.והתורה? נכתבת בזיעת אפם אשר ניגרת בשדה, בימי קודש כימי חול: שבתות, חגים, "שבעה" של אב...

'כל זית שיש לו שם בשדה, אפילו כזית הנטופה בשעתו, ושכחו – אינו שכחה. במה דברים אמורים? בשמו ובמעשיו ובמקומו; בשמו – שהיה שְׁפּכוֹנִי או בֵּישָׁנִי; במעשיו – שהוא עושה הרבה; במקומו – שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה. ושאר כל הזיתים – שניים שכחה, ושלושה אינן שכחה. רבי יוסי אומר: אין שכחה לזיתים' (משנה, פאה ז, א)

במקום שבו אין בעלים לשדה, גם הזיתים השפכוניים – נשכחים יום אחד, יחדיו עם תורתו של ר' יוסי. אין מי שידאג להם בזקנתם, אין מי שיזכיר את מעשיהם הרבים, את שמם הטוב. והקרן אינה קיימת אף בעולם הזה.במקום שבו אין לאב ואם 'קרקע כל שהוא' להוריש לילדיהם, אין לילדים נחלה, אין בית לשבת בו וללמוד תורה.ואף על פי כן, 'תלמוד תורה כנגד כולם' למה נאמר? שמי שעומל בעולמה של תורה מצליחין בידו לקיים מצוות כיבוד אב ואם.דרשתי: 'כיבוד אב ואם' עומד כנגד כולם – הוא גמילות חסדים, הוא לימוד תורה, הוא הבאת שלום בין אדם לחברו, הוא ביכורים, והוא הראיון.יפה אמר רבי יוסי: 'אין שכחה לזיתים'.

בדידי הווה עובדא – תרגום: בי היה המעשה. הכותבת היא יוצאת קיבוץ התק"מ המתעמתת עם האידאולוגיה של ההתיישבות הקולקטיבית ותוצאותיה. שערם כותש – פירוש אלבק: שער כותש – שראשי הענפים של האילנות מתערבים זה בזה על גבי הגדר. כזית הנטופה...שהיה שפכוני – פירוש אלבק: זית הנטופה בשעתו – שם עיר בגליל, והיה בה זית מפורסם בשעתו. ובמקרא נזכרת נטופה בסמוך לבית לחם. ובירושלמי מפורש שהזית נקרא כך על שום שהיו זיתיו רכים והיה שמן

נוטף מהם. שפכוני – על שם שהוא שופך שמן הרבה. קרקע כל שהוא – משנה, פאה ג, ח. הוא לימוד תורה – משלי א, ח.